دو فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی، دوره ٤، شماره ٦، بهار و تابستان ١٣٩٧، صص١٠٧-١٣٣

مطالعه جامعه شناختی رابطه بین سرمایه اجتماعی با حکمروایی شهری شهروندان مطالعه موردی شهروندان ۲۰ تا ٤٥ ساله شهر قاین

محمد حسن شربتیان[۱]
المیرا عرفانیان قصاب[۲]
مرضیه رضازاده[۳]

چکیده

حکمروایی شهری اثر بخش ترین، کم هزینه ترین و پایدار ترین شیوه‌ی اعمال مدیریت شهری است که می تواند متاثر از سرمایه اجتماعی باشد. هدف این نوشتار، رابطه موثر بین سرمایه اجتماعی و مولفه‌های آن با حکمروایی شهری شهروندان بوده است. در این مقاله ابعاد قانون‌مداری، مسئولیت‌پذیری، پاسخ دهی، شفافیت، مشارکت، اثربخشی و کارایی، بینش راهبردی، عدالت، جهت‌گیری توافقی براساس نظر کافمن در نظر گرفته شده است؛ و رابطه این ابعاد با مولفه‌های سرمایه اجتماعی(مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی) مورد مطالعه قرار گرفته است. روش تحقیق حاضر پیمایش از نوع توصیفی- همبستگی بوده و ابزار مورداستفاده پرسشنامه محقق ساخته است. جامعه آماری شهروندان ۲۰ تا ٤٥ سال شهر قاین بوده؛ که بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه‌ای برابر با ٤۰۰ نفر از شهروندان با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب‌شده‌اند. میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه حکمروایی شهری ۰/۸۷ و پرسشنامه سرمایه اجتماعی ۰/۹۳ به‌دست آمده است. داده‌ها متناسب با آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفته اند. نتایج نشان داده است که بین سرمایه اجتماعی و حکمرانی شهری رابطه‌ی معناداری وجود دارد (P≥۰/۰۰۰). بر اساس تحلیل رگرسیون چندگانه یافته‌ها نشان داد که ٦۹ درصد از واریانس متغیر وابسته (حکمروایی شهری) به‌وسیله متغیر مستقل سرمایه اجتماعی تبیین و پیش‌بینی شده و میزان همبستگی هرکدام از ابعاد مشارکت اجتماعی (۰/٦۱)، اعتماد اجتماعی (۰/۵۹) و انسجام اجتماعی(۰/۵۳) با حکمروایی شهری بیانگر این است که سرمایهٔ اجتماعی و مؤلفه‌های آن می‌تواند پیش‌بینی کننده قدرتمندی برای حکمروایی شهری درجامعه مورد مطالعه باشد.

مفاهیم کلیدی: *حکمروایی شهری، سرمایه اجتماعی، شهروندان، قاین*

تاریخ دریافت مقاله: ١٣٩٧/٠٣/١٦ تاریخ پذیرش مقاله: ١٣٩٧/١١/٠٩

۱. نویسنده مسئول: دکتری جامعه شناسی(مسائل اجتماعی ایران) پژوهشگر مسائل اجتماعی و مدرس دانشگاه.sharbatiyan@yahoo.com
۲. دانش‌آموخته‌ی ارشد پژوهش اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد و پژوهشگر مسائل اجتماعی elmira_erfaniyan@yahoo.com
۳. دانش‌آموخته ی ارشد جامعه شناسی دانشگاه پیام نور پژوهشگر مسائل اجتماعی marziey_rezazadeh@yahoo.com

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

مقدمه

جهان امروز با چالش‌هایی مواجه است که ناشی از دگرگونی‌های حاصل از پیشرفت علم و صنعت و طرح نیازهای جدید سازمانی و اجتماعی است. دگرگونی‌های پدید آمده در زمینه علم و فناوری ضمن آنکه افق‌های نوینی را فراروی خدمات گوناگون گشوده، مسئولیت‌های جدیدی را نیز برای بخش عمومی همچون دولت ایجاد نموده است. این دگرگونی‌ها به یک مفهوم به معنای پدید آمدن نقش های جدید و متفاوت برای بخش عمومی و به‌طور خاص برای دولت تلقی می‌شود.

در جهان متحول امروز، نقش دولت نیز متحول و مسئولیت آن متفاوت خواهد بود، دولت‌ها به‌تنهایی قادر به پاسخگویی به نیازهای جدید نخواهند بود. آنان بایستی با افزایش قابلیت‌های خود از طریق بازدمیدن نیروی تازه در نهادهای عمومی توان پاسخگویی به نیازهای جدید شهری و شهروندان را افزایش دهند. این مهم نیازمند الگوهای جدیدی است که بتوان از همه ظرفیت‌های جامعه در بخش های دولتی، خصوصی و مدنی استفاده نماید تا پاسخ‌دهی به نیازها و ارائه خدمات عمومی را حداکثر سازد.

شهرها برای مدیریت و اداره خود راهی به‌جز زمینه‌سازی برای توسعه دموکراسی در شرایط حاضر ندارند و در این راه به شکل تازه‌ای از حاکمیت دست‌می یابند، که برخی آن را در حد اختراع و ابداع جدید بشری در ایجاد نظام اجتماعی امری نوین دانسته‌اند. این شکل جدید به نام جنبش حاکمیت شایسته[1]یا حکمروایی[2]نامیده می‌شود که منشأ شهری دارد (اکبری،١٣٨٥: ١٥٣). حکمروایی شهری در پی آن است تا نقش دولت را در حد هماهنگ‌کننده و پاسدار قوانین محدود کند و از دخالت مستقیم آن در تصمیم‌گیری‌ها، اداره و اجرای امور مربوط به زندگی روزمره مردم بکاهد (همان:١٥٤).

ازاین‌رو حکمروایی شهری منجر به ترکیب جدیدی از همکاری سه بخش دولتی، مدنی و خصوصی در ارائه خدمات عمومی شامل می‌گردد؛ بخش‌هایی که البته خود نیز نقش مهمی در تسهیل الگوی حکمرانی خوب در جامعه دارند. نقش نهادهای مدنی به‌عنوان مدافع حقوق شهروندی در تقویت سهم داشت شهروندی به‌منظور تأثیرگذاری بر سیاست گذاری های عمومی بسیار ضرورت دارد؛ بخش خصوصی به‌عنوان عامل تولید در تقویت سرمایه‌گذاری‌ها و رشد تولید ناخالص ملی به‌منظور افزایش درآمد سرانه و پویایی اقتصاد و بازار و ایجاد رفاه نسبی می تواند در حوزه حکمرانی موثر باشد؛ و درنهایت نقش دولت به‌عنوان تسهیل‌کننده فعالیت‌های عمومی در فراهم‌سازی محیطی برای توسعه پایدار شهری به‌منظور ایجاد ثبات و توسعه عدالت اجتماعی در جامعه، از نقش‌های مهم و

[1] Good Government Movement
[2] Governance

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

اساسی هر یک از بخش‌ها مطرح شده در تسهیل حکمرانی موثر خواهند بود (برنامه توسعه سازمان ملل متحد[1]۱۹۹۷, به نقل از نوبری و رحیمی، ۲۲:۱۳۸۹).

شهرنشینی یکی از مهم‌ترین جنبه‌های زندگی اجتماعی در سطح جهان است. شهرنشینی پدیده عام، بعد از جنـگ دوم جهانی است، اما ماهیت آن در میان کشورها متفاوت است و از کشوری به کشور دیگر فرق می‌کند (خـاکپور و پیری،۱۳۸٤: ۱). طبق گزارش سازمان ملل برای اولین بار در تاریخ بشر بیش از نیمی از جمعیت جهان یعنی حـدود ۵/۳ میلیارد نفر در شهرها زندگی می‌کنند که این رخداد به ٦۵ ٪ در سال ۲۰۳۰ و به حـدود ۷۰ ٪ در سـال ۲۰۵۰ خواهـد رسید؛ این میزان برای کشورهای درحال‌توسعه به‌خصوص در آسـیا شـتاب بیشـتری را نشـان می‌دهد؛ به‌طوری‌که جمعیت شهری قـاره آسـیا از ۳۱ ٪در سـال ۱۹۵۰ بـه ٦۰ ٪ در سـال ۲۰۰۹ رسیده است (گزارش سالانه جمعیت جهان[2]۲۰۰۷، به نقل از صالحی و همکاران،۳:۱۳۹۳).

نسبت شهرنشینی در ایران نیز از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۷۵ از ۳۱ درصـد بـه ٦۱ درصـد افزایش‌یافته است؛ و در سال ۱۳۸۵ جمعیت شهری به ٦۸ درصد (سرشـماری عمومی و نفوس مسکن، ۱۳۸۵)؛ و در سال ۱۳۹۰ به ۷۱ درصد رسیده است (سرشـماری عمومی و نفوس مسکن، ۱۳۹۰) و در سرشماری سال ۱۳۹۵ ۷٤٪ (سرشـماری عمومی و نفوس مسکن، ۱۳۹۵) رسیده است. امروزه، جمعیت مردمی که در مناطق شهری زندگی می‌کنند از تمام ادوار تاریخ انسان بیشتر است. روند شهرنشینی غیرقابل بازگشت است. اما این‌ها تنها عدد هستند؛ شهرها به‌عنوان موتورهای رشد و توسعه اجتماعی دارای پتانسیلی باورنکردنی هستند که بی‌شک باید موردتوجه قرار گیرند (امان پور و همکاران،۱۳۹۲: ۲۱).

در این میان یکی از مفاهیم وسعت یافته‌ی حکمروایی، مفهوم حکمروایی خوب شهری است. این مفهوم با مسئولیت حکومت و هم با تعهد شهروندان در ارتباط است. حکمروایی خوب شهری از دهه ۱۳۳۰ به‌عنوان رویکردی جدید و مناسب در مدیریت شهرها، مطرح و جایگزین مدیریت و حاکمیت شهری شده است. حکمروایی خوب بر مفاهیمی مانند مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری،قانونمندی، شفافیت، پذیرا و پاسخ‌دهی بودن، اجماع گرایی و عدالت استوار است که این مفاهیم شالوده حکمروایی خوب را تشکیل می‌دهند و به‌عنوان شاخص‌های حکمروایی خوب شناخته می‌شود (رضوی و همکاران، ۱۳۱:۱۳۹۰).

ازنظر برنامۀ توسعۀ ملل متحد "حکمرانی خوب" عبارت است از: حاکمیت با ویژگی‌هایی همچون مشارکت‌جویی، شفافیت، پاسخگویی، اثربخشی، رعایت برابری، ارتقای حاکمیـت قـانون و تعیـین

[1]United Nations Development Programme (UNDP)
[2] World population annual report

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

اولویت‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بر مبنای اجتماع وسیع‌تر که در آن نـدای ضعیف‌ترین و آسیب‌پذیرترین افراد در اتخاذ تصمیمات و تخصیص منابع شنیده شود (برنامهٔ توسعهٔ سازمان ملـل متحـد، ۲۵:۱۹۹۷ به نقل از حسینی تاش و واثق،۱۰:۱۳۹۳).

محیط شهری پیچیده، پویا و متنوع، مستلزم ظرفیت بالای مدیریت است که حکمرانی خوب شهری قابلیت فراهم کردن آن را دارد. نظریه حکمروایی مطلوب با شاخص‌هایی مانند مشارکت‌جویی، پایداری یا تداوم پذیری، حق و اختیار تصمیم‌گیری، عدالت، کارایی و اثربخشی، شفافیت و پاسخگویی، شهروندمداری و التزام مدنی و امنیت می‌تواند درزمینه نهادینه‌سازی مفهوم مشارکت و ارتقاء ارزش‌های مردم‌سالاری مفید واقع شود (برنامه سازمان ملل متحد برای یک آینده بهتر شهری[1]،۲۰۰۹ به نقل از زیاری و همکاران،۷۰:۱۳۹۱).

الگوی حکمروایی خوب شهری به‌عنوان فرایند مشارکتی توسعه تعریف می‌شود که به‌موجب آن همه ذینفعان شامل حکومت، بخش خصوصی و جامعه مدنی وسایلی را برای حل مشکلات شهری فراهم می‌کند. در این الگو مسئولیت اجرایی مستقیم مدیریت شهری کمتر شده و امکان بیشتری برای برنامه‌ریزی و کنترل از پایین به بالا توسط نهادهای خصوصی و مردمی فراهم می‌کند. در اینجا مدیریت شهری از بالا به پایین نیست و سرمایه اجتماعی شهروندان در اداره امور شهر جزء جدایی‌ناپذیر آن است (مک کارتنی[2]و همکاران،۱۹۹۵ : ۸)

حکمرانی شهری امروزه در جهان با مسائل زیادی روبه روست. چاره رهایی از این بن‌بست حکمرانی ورود و تزریق سرمایه‌ای از جنس خود مردم به نام "سرمایه اجتماعی "است؛ که به‌عنوان یک حلقه مفقوده در این زنجیره حکمرانی است. درواقع یکی از جنبه‌های مهم نظریه حکمروایی خوب شهری، همان بعد سرمایه اجتماعی است چراکه اصل و بنیان نظریه مذکور بر حکومت شهروندی استوار است؛ یعنی حکومتی که مردم اداره امور را بر عهده خواهند داشت (کمپن و دکن[3]،۲۰۰٤: ٤٣). سرمایه اجتماعی از طریق سطح بالایی از اعتماد، عمل متقابل، هنجارهای مشترک رفتاری و شبکه‌های رسمی و غیررسمی به وجود می‌آید و می‌تواند به‌وسیله افراد و گروه‌ها به‌منظور تسهیل در خدمات‌رسانی مورداستفاده قرار گیرد (کای[4]،۲۰۰۵: ١٦٢). این شکل از سرمایه بر خلاف سرمایه کالبدی به‌سختی به وجود می‌آید و براثر بی‌استفاده ماندن به‌سرعت از بین می رود (اوسترام[5]،۱۹۹۷: ۱۲۹).

[1] for a better urban future(UN-Habitat)
[2] McCartney &et al,
[3] Kempen & Dekker
[4] Kay
[5] Ostrom

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

لندری[1]و لامری سرمایه اجتماعی را یک مفهوم جمعی می‌دانند و مبنای آن را در رفتارها، نگرش‌ها و استعدادهای فردی جستجو می‌کنند (لندری و لامری،۲۰۰۲: ٦٨٥). سرمایه اجتماعی مجموعه هنجارهای نظام اجتماعی است که ازیک‌طرف موجب به افزایش ارتباطات و همکاری و مشارکت و همچنین اعتماد اعضای جامعه نسبت به یکدیگر می‌گردد و از طرف دیگر باعث هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌گردد (محسنی تبریزی و آقا محسنی، ١٤٨:١٣٨٩).

در این نوشتار ضمن مطالعه سنجش مفاهیم حکمروایی شهری و سرمایه اجتماعی، هدف اصلی این است که با طرح سؤالات و مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی آن (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی) و حکمروایی شهری، به میزان ارتباط بین این دو متغیر در بین شهروندان شهر قاین در استان خراسان جنوبی پی ببریم. بر اساس چنین امری مهم‌ترین سؤالات بیان‌شده دراین‌ارتباط که در طی فرایند تحقیق به آن‌ها پاسخ‌خواهیم داد عبارتند از:

۱ـ به چه میزان شهروندان قاین از مولفه های سرمایه اجتماعی و مولفه های حکمروایی شهری در زندگی شهری خود بهره مند هستند؟

۲ـ آیا بین سرمایه اجتماعی و حکمروایی شهری در شهر قائن رابطه وجود دارد؟

۳ـ مهمترین برنامه ها و راهکارهای اجرایی در خصوص بسترسازی سرمایه اجتماعی و در حوزه مدیریت حکمروایی شهری چه خواهد بود؟

مبانی نظری

حکمروایی شهری

حکومت به‌طور خاص به معنی حکمرانی از طریق اعمال اقتدار و نیز اداره امور کشور آمده است؛ بنابراین حکومت ساختار سازمان رسمی و جایگاه تصمیم‌گیری اقتدار مأبانه است که دربرگیرنده شاخه‌های اجرایی و قانون‌گذاری کشور و نیز کسانی است که آن‌ها را کنترل می‌کنند. در مقابل حکمروایی کنش، شیوه یا سیستم اداره است که در آن مرزهای بین سازمان‌ها و بخش‌های عمومی و خصوصی در هم می‌روند. جوهره حکم روایی وجود روابط متعامل بین و دوره حکومت و نیروهای غیر حکومتی است. حکمروایی تلویحاً به معنی اقدام مشترک و بنابراین وجود اهداف مشترک، چارچوب‌های ارزشی و قواعد مشترک، تعامل پیوسته و خواست برای دستیابی به منفعت جمعی است

[1] Landry & Lamary

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

که از طریق انجام اقدامات انفرادی قابل حصول نیست. حکمروایی به روابط بین دولت و جامعه مدنی، حاکمان و حکومت شوندگان، حکومت و حکومت مربوط است (راکودی[5]،۲۰۰۳: ٥٢٤).

ازنظر بانک جهانی[2] "حکمرانی" عبارت است از: فرایند و نهادهایی که از طریق آن‌ها تصمیمات اخذ و اختیارات در یک کشور اعمال می‌شود (بانک جهانی،۱۹۹۹: ۳). ازنظر برنامهٔ توسعهٔ ملل متحد، "حکمرانی" عبارت است از: اعمال اقتدار اداری، سیاسی و اقتصادی در اداره امور کشور در تمام سطوح (برنامه توسعهٔ ملل متحد،۵:۱۹۹۷ به نقل از حسینی تاش و واثق،۱۰:۱۳۹۳) ازنظر صندوق بین‌المللی پول، "حکمرانی" عبارت است از: بهبود اداره منابع دولتی، حمایت از توسعه و نگهداری محیط قانونی و اقتصادی باثبات که هادی فعالیت‌های کارامدبخش خصوصی باشد (همان: ۱۰).

ازنظر کافمن[3]"حکمرانی" عبارت است از: اعمال اقتدار از طریق نهادها و سنن رسمی و غیررسمی برای مصلحت عامه. با توجه به تعاریف مزبور، حکمرانی دارای مراحل ذیل است: ۱. فرایند انتخاب و جایگزینی دولت‌ها؛۲. ظرفیت تدوین و اجرای خط‌مشی‌های مناسب و ارائهٔ خدمات دولتی؛ ۳. احترام شهروندان و تعامل اجتماعی و اقتصادی که میان نهادها حاکم است (کافمن،۲۰۱۱: ۲۲۱).

حکمرانی خوب

از نظر برنامهٔ توسعهٔ ملل متحد "حکمرانی خوب" عبارت است از: حاکمیت با ویژگی‌هایی همچون مشارکت‌جویی، شفافیت، پاسخگویی، اثربخشی، رعایت برابری، ارتقای حاکمیت قانون و تعیین اولویت‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بر مبنای اجماع وسیع‌تر که در آن ندای ضعیف‌ترین و آسیب‌پذیرترین افراد در اتخاذ تصمیمات و تخصیص منابع شنیده شود (برنامهٔ توسعهٔ ملل متحد، ۲۵:۱۹۹۷ به نقل از حسینی تاش و واثق،۱۱:۱۳۹۰).

ازنظر اداره انکشافی ایالات‌متحده آمریکا، "حکمرانی خوب" عبارت است از: حاکمیت دموکراتیک، شفاف، جمع‌گرا، مشارکت دهنده شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها، نمایندگی از مردم و پاسخگویی که بر پنج مبنای تحکیم قانون‌گذاری، غیرمتمرکز واداری حاکمیت محلی و دموکراتیک، ضد فساد، دارای روابط کشوری ـ لشگری و بهبود اجرای خط‌مشی تمرکز دارد (اداره توسعهٔ ایالات‌متحده آمریکا،۱:۱۹۹۷ به نقل از حسینی تاش و واثق،۱۱:۱۳۹۰).

ازنظر بخش توسعهٔ بین‌المللی، "حکمرانی خوب" هفت شایستگی کلیدی دارد:۱. دارای خط‌مشی مشارکتی ۲. رفع فقر و ثبات اقتصادی ۳. مجری خط‌مشی‌های پشتیبانی از فقرا ٤. تأمین‌کننده خدمات

[5] Rakodi
[2] World bank
[3] Kaufman

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

اساسی اثربخش به‌صورت عادلانه ۵. تأمین‌کننده امنیت و سلامتی فردی ٦. مدیریت پاسخگویی راهکارهای امنیت ملی۷. توسعه‌دهنده دولت پاسخگو و امین (بخش توسعهٔ بین‌المللی،۲۰۰۱:۹ به نقل از حسینی تاش و واثق،۱۳۹۰:۱۱).

ازنظر کافمن،"حکمرانی خوب" عبارت است از: حاکمیتی که بر مبنای ابعاد گوناگون پاسخگویی خارجی و ندای ذی‌نفعان، ثبات سیاسی و فقدان خشونت و تبهکاری و تروریزم، اثربخشی دولت، فقدان تحمیل قوانین، حاکمیت قانون، کنترل فساد قابل‌سنجش است (کافمن،۲۰۱۱: ۲۲۲) . همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، تعاریف مزبور برای "حکمرانی خوب" عمدتاً یا به شاخص‌ها و ویژگی‌هایی مانند "پاسخگویی، شفافیت و مشارکت" اشاره دارد و یا به آثار مترتب بر این شاخص‌ها، مانند توسعه، امنیت، رفع فقر و ثبات اقتصادی، اما به عناصر و مؤلفه‌های حکمرانی خوب مانند دولت، بخش خصوصی و جامعهٔ مدنی که بسیار مهم هستند، نپرداخته است. با توجه به تعاریف مزبور و تعاریف مشابه دیگر،"حکمرانی خوب" را می‌توان به این صورت تعریف نمود: نهادها (دولت، بخش خصوصی و جامعهٔ مدنی)، فرایندها و روش‌هایی که مشخص می‌سازد: تصمیم‌ها چگونه گرفته شوند؟ قدرت چگونه اعمال شود؟ و شهروندان چگونه نظریه‌ها و خواسته‌های خود را بیان دارند (برنامهٔ توسعهٔ ملل متحد،۱۹۹۷:۲۵ به نقل از حسینی تاش و واثق،۱۳۹۰:۱۲)؟

حکمروایی خوب شهری اهدافی چون: ۱ – تأمین توسعه‌ی پایدار ۲ – عدالت اجتماعی و ۳ – مدیریت مشارکتی را با تأکید بر جامعه مدنی، دمکراسی، ارزش‌های بومی و محلی و اعتقاد به خرد جمعی دنبال نمود. بالاترین هدف حکمروایی خوب شهری، بهبود کیفیت زندگی و ارتقاء سطح خوشبختی و رضایتمندی شهروندان است.

با توجه به تغییر و تحولاتی که در دهه‌های اخیر و در اثر فرایندهای جهانی‌شدن به وجود آمده است، حکمروایی نیز با ابعاد نوپدیدی مواجه شده که ازجمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به:

۱–تمرکززدایی ۲– مشارکت جامعه ۳–حاکمیت چند سطحی ٤–سیاست‌های فرایند محور اشاره کرد.سازمان ملل متحد ویژگی‌های موردنظر خود را از حاکمیت شهری خوب به شرح جدول زیر ارائه کرده است (عسگری، ۱۳۷۸: ١٤).

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ١-ویژگی‌های حاکمیت خوب شهری

مشارکتی	پایدار	مشروع و مقبول	شفاف	توانا در برخورد با موضوعات و بحران‌های موردی
خدمت گرا	توانا در توسعه منابع و روش‌های حاکمیتی	اعتلا دهنده عدالت و برابری و رافع تبعیضات به‌ویژه برابری جنسیتی	اصل تساهل و مداراتر و پذیرشگر رویکردهای متنوع	توانا در بسیج منابع برای اهداف اجتماعی
عمل به‌حکم قانون	تقویت مکانیسم‌های بومی و محلی	کارایی و کارآمدی در استفاده از منابع	تسهیلگر و توانمند ساز	تنظیم‌کننده و کنترل‌کننده

همچنین در دومین اجلاس ملل متحد در مورد سکونت‌گاه‌های انسانی، معیارهایی چون: پاسخگو بودن، فراگیر بودن، مشارکت‌جو بودن، قانون‌مدار بودن و شفافیت داشتن، به‌عنوان ویژگی‌های حکمروایی خوب مطرح شد. از برآیند نظرات مختلف حکمروایی خوب، می‌بایست هفت ویژگی به شرح زیر داشته باشد (تقوایی و تاجدار، ١٣٨٨: ٥٢).

١- پاسخگویی ٢- شفافیت ٣ - مشارکت ٤ - انصاف و دربرگیرندگی ٥ - اجماع گرایی ٦ - کارایی و کارآمدی ٧ - پیروی از قانون. این حکمروایی تضمین می‌کند که فساد به حداقل برسد، دیدگاه‌های اقلیت‌ها موردتوجه قرار گیرد و صدای آسیب‌پذیرترین اقشار اجتماع در تصمیم‌سازی‌ها شنیده شود. هم‌چنین حکمروایی خوب شهری به نیازهای حال و آینده جامعه پاسخ می‌دهد (همان:٥٣).

سرمایه اجتماعی

ازنظر بوردیو[1]سرمایه عبارت است از کار انباشته (در شکل مادیت یافته یا شکل متجسد و پیکریت یافته آن) که وقتی برمبنای خصوصی، یعنی انحصاری، به تصرف عاملان یا گروه‌هایی از عاملان در می‌آید آنان را قادرمی‌سازد تا نیروی اجتماعی را در شکل کار عینیت‌یافته یا جان دار به تصرف درآورند. سرمایه نیرویی است که کتیبه‌وار در ساختار عینی و ذهنی نوشته شده است. ولی در عین حال باطنی است که زمینه اتکای قاعدمندی‌های فطری جهان اجتماعی است (تاج‌بخش،١٣٨٥ :١٣٥). به نظر کلمن[2]مفهوم سرمایه اجتماعی بیانگر این است که چگونه ساختار اجتماعی یک گروه توانسته

[1] Bourdio
[2] Colman

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

به عنوان منبعی برای افراد آن گروه عمل نماید. وی وجود این منبع را در اعتماد، اطلاع‌رسانی و ضمانت‌های اجرایی کارآمد، روابط اقتدارآمیز و میزان وظایف و تکالیف هریک از افراد در گروه دانست. پس سرمایه اجتماعی مستلزم شرایطی به‌مراتب بیش از وجود صرف شبکه پیوندهاست زیرا پیوندهای شبکه‌ای باید از نوعی خاصی باشد یعنی مثبت و مبتنی بر اعتماد ست؛ به‌عبارت‌دیگر این دو جزء بیانگر جنبه‌های کمی و کیفی در سرمایه اجتماعی هستند. به اعتقاد وی سرمایه اجتماعی را می‌توان در سه جنبه ساختار اجتماعی یافت اول) روابط بزرگ‌سال با فرد. دوم) رابطه بین دو بزرگ‌سال که با فرد دارای رابطه هستند.سوم) استمرار و دوام ساختار در طول زمان (شارع پور،۱۳۸٦ :۲٤۰).

در اندیشه پاتنام[1] سرمایه اجتماعی به یکسری از ویژگی‌های سازمان اجتماعی چون شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد اشاره می‌کند، هنگامی‌که این ویژگی‌ها در یک سازمان اجتماعی اجرا می‌گردد، همکاری و هماهنگی برای منافع متقابل تسهیل می‌گردد. پاتنام در مفهوم سرمایه اجتماعی فراتر از سطح فردی حرکت کرده است و به چگونگی کارکرد سرمایه اجتماعی در سطوح منطقه و ملی و تأثیرات این پدیده برنهادهای دموکراتیک و درنهایت توسعه اقتصادی توجه می‌کند. وی در اندیشه‌های خود به تأثیرات سرمایه اجتماعی در تقویت جامعه مدنی و کارآمدی دموکراسی، توسعه اقتصادی اشاره می‌کند. وی در اندیشه‌های خود اشاره به منافع عمومی و خصوصی سرمایه اجتماعی کرده و به اشکال عمومی و خصوصی و جهات فردی و جمعی سرمایه اجتماعی توجه می‌کند. ولی بیشتر تمرکز به علاقه‌مندی خاص به منافع خارجی و بهره‌های عمومی می‌کند. در اندیشه پاتنام سرمایه اجتماعی پدیده فرهنگی تعریف می‌شود؛ که نشان‌دهنده میزان اهمیت و توجه اعضای جامعه نسبت به امور مدنی بوده و بیانگر وجود هنجارهای اجتماعی مروج کنش جمعی و میزان اعتماد به نهادهای عمومی است. تحقیق پاتنام در ایتالیا نشان داد که سرمایه اجتماعی در درازمدت انباشته می‌شود. در این معنا، سرمایه اجتماعی ویژگی‌های یک کالای جمعی و عمومی را دارد (شارع پور،۱۳۸۳ :۷۱). پاتنام خواسته است از طریق به‌کارگیری مفهوم سرمایه اجتماعی تفاوت‌های موجود در التزام شهروندی را بیشتر آشکار کند؛ وی بیان می‌کند که سرمایه اجتماعی اشاره به ویژگی‌ها و مشخصات تشکیلات اجتماعی می‌کند که این مشخصات همان‌طور که بیان کردیم شامل اعتماد، معیارها و شبکه‌ها است که باید به‌صورت فعالیت‌های هماهنگ شده تسریع گردد و کارآیی جامعه را بهبود بخشد. به‌طور دقیق‌تر سرمایه اجتماعی کمک دهنده رفتار جمعی است، یعنی هزینه‌ها را برای نقض‌کننده‌ها افزایش، معیارهای خوب دوطرفه را تقویت، جریان گردش اطلاعات مربوط به خوش‌نامی فعالان را تسریع،

[1] Putnam

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

موفقیت‌های گذشته فعالیت‌های جمعی را نمایان همانند چارچوبی برای همکاری‌های بیشتر آینده عمل می‌کند (فیلد[1]،١٣٨٥ :٤٨).

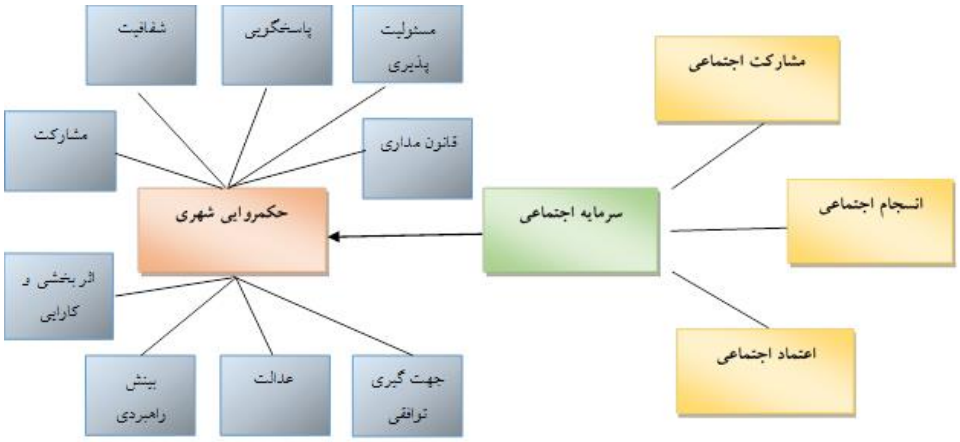
ولکاک[2] تفکیک سه‌گانه‌ای از اشکال سرمایهٔ اجتماعی در قالب ١) سرمایهٔ اجتماعی درون‌گروهی ٢) سرمایهٔ اجتماعی برون گروهی ٣) سرمایهٔ اجتماعی پیونددهنده ارائه می‌کند. ١. سرمایهٔ اجتماعی درون‌گروهی، روابط و پیوندهای افراد در قالب روابط خانوادگی، دوستان و همسایگان و اجتماع محلی است که بین افراد مشابه در موقعیت‌های مشابه برقرار می‌شود. ٢. سرمایهٔ اجتماعی برون گروهی شامل پیوندهای دورتر بین افراد مشابه است و پیوندهای نامتجانس را درمی‌گیرد که بر علائق مشترک بناشده‌اند و در قالب عضویت‌های غیررسمی در انجمن‌ها و سازمان‌های مختلف مثل عضویت در باشگاه و (نهادهای مدنی) بروز می‌نماید. ٣. سرمایهٔ اجتماعی پیونددهنده، ناظر بر روابط افراد غیرمشابه در موقعیت‌های غیرمشابه است و به کیفیت پیوندهای بین اجتماعات محلی و افراد با نهادها و قدرت سیاسی اشاره دارد.

سرمایهٔ اجتماعی واجد دو بعد هنجاری و ساختاری نیز هست که بعد هنجاری یا شناختی به ارزش‌ها، اعتقادات، طرز تلقی‌ها و رفتارها و هنجارهای اجتماعی اشاره دارد و بعد ساختاری متشکل از شبکه‌هاست که شامل شکل‌ها و سازمان‌های رسمی و غیررسمی می‌شود. درمجموع می‌توان سرمایهٔ اجتماعی را شامل هشت جزء دانست: ١. مشارکت در اجتماع محلی، ٢. کنش گرایی در یک موقعیت اجتماعی، ٣. احساس اعتماد و امنیت، ٤. پیوندهای همسایگی،٥. پیوندهای دولتی و خانوادگی، ٦. ظرفیت پذیرش تفاوت‌ها، ٧. بها دادن به زندگی، ٨. پیوندهای کاری (فیلد،١٣٨٥:٧٤).

حال که به مرور هر یک از مولفه های پژوهش پرداخته شد با توجه به موارد گفته شده مدل نظری تحقیق در شکل ١ ارائه می‌گردد:

[1] Filed
[2] Woolcock

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

شکل ۱. مدل نظری تحقیق

شکل ۱- مدل مفهومی از چارچوب نظری توسط نگارندگان بر اساس مدل نظری فرضیه‌های زیر برای تحلیل ارائه می‌گردد.

فرضیه اصلی

شاخص حکمروایی شهری و مولفه های آن از نظر شهروندان شهر قاین در حد مطلوبی قرار دارد.
شاخص سرمایه اجتماعی و مولفه های آن در بین شهروندان شهر قاین در حد مطلوبی قرار دارد.
بین سرمایه اجتماعی و حکمروایی خوب شهری در شهر قاین رابطه وجود دارد.

روش شناسی تحقیق

روش این پژوهش پیمایش از نوع توصیفی – همبستگی هست، مقطعی و واحد تحلیل و مشاهده در سطح خرد (شهروندان) هستند. روش جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه‌ی محقق ساخته و براساس طیف لیکرت، تمامی گویه‌های پرسشنامه ٦ درجه ای و به شکل ترتیبی بوده است . سپس برای ساخت شاخص‌ها ابتدا پایایی گویه‌های شاخص مورد نظر مورد بررسی قرار گرفت. سپس تحلیل عاملی صورت گرفت و پس از تایید گویه‌ها و ویرایش برخی از گویه های نامناسب و داده های پرت، برای مقایسه روشن‌تر و بهتر متغیرها به شکل فاصله‌ای، تمامی شاخص‌ها در این تحقیق با استفاده نمرات عاملی وترکیب نمرات عاملی گویه‌ها با روش زیر استاندارد شده‌اند به طوری که درجات نمرات کل شاخص‌ها بین ۰ تا ۱۰۰ یکسان شده است. شاخص نهایی به شکل فاصله‌ای است.

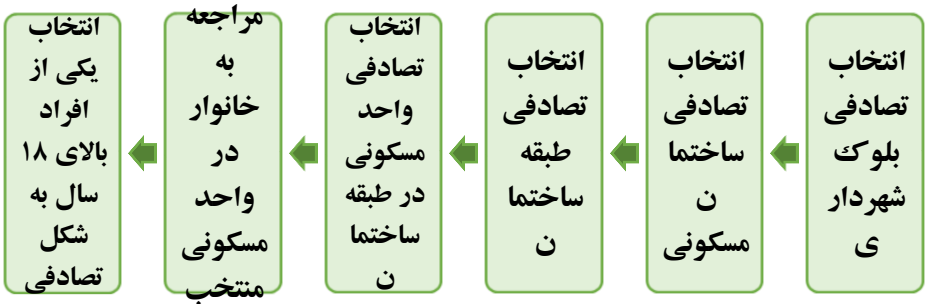
[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

$$\frac{\text{مقدار حداقل} - \text{مقدار واقعی}}{\text{مقدار حداقل} - \text{مقدار حداکثر}} \times 100$$

جامعه آماری پژوهش شامل شهروندان ٢٠-٤٥ سال شهر قاین واقع در استان خراسان جنوبی در سال ١٣٩٦ بوده است که بر اساس آخرین سرشماری سال ٩٥، تعداد شهروندان مورد مطالعه برابر با ٢٥٠٢٦ بوده است. بر اساس فرمول حجم نمونه $(n = \frac{Nt^2S^2}{Nd^2+t^2S^2})$ تعداد نمونه برآورد شده است.در این فرمول١/٩٦ =t که برای ضریب اطمینان ٩٥٪ در نظر گرفته‌شده است. ٠/٠٥ =d سطح خطای پذیرفته‌شده و پیش برآورد واریانس ٠/٤٣ =S^2 که از ٥٠ پرسشنامه مربوط به‌پیش آزمون برای متغیر وابسته به دست آمد و حجم نمونه بر اساس فرمول مذکور ٣٧٨ نفر به دست آمد که درنهایت برای اینکه خطای محاسباتی را کاهش دهیم سعی بر این شد که در حدود ٤٠٠ نفر پاسخگو جهت جمع آوری اطلاعات پرسشنامه مورد نظر گرفته شود.

$$\mathbf{n = \frac{Nt^2.S^2}{Nd^2 + t^2s^2} = \frac{25026 \times (3.841) \times (0.43)}{850 \times (0.0025) + (3.841) \times (0.43)} = 378/37}$$

روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است در شکل ٢ فرایند نمونه‌گیری نشان داده شده است:

شکل ٢- روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، منبع نگارندگان (١٣٩٧)

بررسی روایی پرسشنامه از طریق روایی صوری[1] انجام‌گرفته است. بدین‌صورت که پرسشنامه در

[1] Face validity

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

اختیار چند تن از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه فردوسی قرارگرفته است و آن‌ها در چند نوبت آن را اصلاح نمودند. همچنین روایی سازه متغیر حکمروایی شهری و سرمایه‌ی اجتماعی با استفاده از تحلیل عاملی[1] سنجیده شد. مقدار KMO در اعتبار سازه برای حکمروایی شهری ۰/۹٤ و برای سرمایه‌ی اجتماعی ۰/۹۳ به دست آمد. علاوه بر میزان آلفای هر یک از ابعاد و شاخص های مورد مطالعه در جدول ذیل وضعیت نرمال بودن متغیرها هم نشان داده شده است.

جدول ۲- بررسی پایایی ابزار پژوهش و نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف برای بررسی وضعیت نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد سوالات	میانگین	انحراف استاندارد	آماره K-S	سطح معناداری	میزان آلفای	نتیجه آزمون
قانون‌مداری	۷	۲۷/٦٥	٤/۹۷	۱/٥٥۰	۰/۰۲	۰/۷۷	غیر نرمال
مسئولیت‌پذیری	٦	۱۹/۹۱	٥/۸٤	۱/۰۸۰	۰/۱۹	۰/۸۷	نرمال
پاسخگویی	۱۲	۳۹/۷٥	۱۰/۲٤	۱/۰۱۸	۰/۲٥	۰/۹۲	نرمال
شفافیت	۸	۲٥/٦۲	۷/٦۹	۱/۰۸٥	۰/۱۹	۰/۹۳	نرمال
مشارکت	۷	۲۳/٤۳	٦/٦۱	۱/۲۱٤	۰/۱۰	۰/۸۸	نرمال
اثربخشی و کارایی	۱۳	٤٥/۸٥	۱۰/۳۷	۱/۱٥٤	۰/۱٤	۰/۸۷	نرمال
بینش راهبردی	٥	۱۹/۰۹	٤/۰۷	۲/۰۳٦	۰/۰۰۰	۰/۸۳	غیر نرمال
عدالت	۸	۲۷/۰۹	۷/۱۸	۱/۳۹۰	۰/۰٤	۰/۹۳	غیر نرمال
جهت‌گیری توافقی	۹	۳۰/۸۸	۷/۷٦	۱/۳٥۲	۰/۰٥	۰/۸۷	نرمال
حکمرانی شهری	۷٥	۲٥۹/۲٦	٥۳/۳٥	۱/۱۰۹	۰/۱۷	۰/۸۷٤	نرمال
اعتماد اجتماعی	۷	۲٦/۷۹	٦/٤٤	۱/٤۹۱	۰/۰۲	۰/۹۱	غیر نرمال
انسجام اجتماعی	۹	۳۰/۷۰	۹/۰٥	۱/۱٥۸	۰/۱٤	۰/۹۳	نرمال
مشارکت اجتماعی	۱۲	٤٤/۷٥	۱۰/٥۹	۱/۰۸٤	۰/۱۹	۰/۹۷	نرمال
سرمایه اجتماعی	۲۸	۱۰۲/۲٤	۲۲/٤۱	۰/۸۰۱	۰/٥٤	۰/۹۳٦	نرمال

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود آماره‌ی Z برای متغیرهای قانون‌مداری، بینش راهبردی، عدالت و اعتماد اجتماعی با سطح معناداری پایین‌تر از ۰/۰٥ به دست آمد؛ بنابراین ادعای نرمال بودن این متغیر پذیرفته‌نشده و مشخص شد که برای آزمون فرضیه پژوهش باید از آزمون نا پارامتری (آزمون

[1] Factor Analysis

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

اسپیرمن) استفاده کرد؛ ولی برای بقیه متغیرها؛ یعنی متغیرهای نرمال باید از آزمون پارامتری (آزمون دو جمله ضریب همبستگی پیرسون) استفاده کرد.

جدول ٣-شاخص KMO و نتیجه آزمون کرویت بارتلت سرمایه اجتماعی و حکمروایی شهری

شاخص KMO	سرمایه اجتماعی	حکمروایی شهری
	٠/٩٣	٠/٩٤
آماره بارتلت	٤٩٩٦/١٠	١٤٠٦٨,٢١٤
درجه آزادی	٣٧٨	٢٧٧٥
سطح معناداری	٠/٠٠٠	٠/٠٠٠

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد علاوه بر آن‌که مقدار دترمینان همبستگی صفر نیست، مقدار شاخص KMO سرمایه اجتماعی و حکمروایی شهری به ترتیب برابر ٠/٩٣ و ٠/٩٤ بدست آمده است و سطح معناداری آزمون کرویت بارتلت برابر ٠/٠٠٠ است. بنابراین، علاوه بر مقدار شاخص KMO، اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس همبستگی موردمطالعه نیز قابل توجیه خواهد بود.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌ها

توصیف یافته‌های جمعیت شناختی

در بعد جنسیت(٥٥ درصد) پاسخگویان زن و (٤٥ درصد) مرد بوده است. توزیع فراوانی سن بیانگر این است که گروه سنی (٢٦ تا ٣٠ سال) بیشترین فراوانی (٣٦ درصد) پاسخگویان را به خود اختصاص داده است و گروه سنی (٢٠ تا ٢٥ سال) در حدود ٢٦ درصد و سایر گروه‌های سنی (٣١ تا ٣٤ سال،٣٦ تا ٤٠ سال و ٤١ تا ٤٥ سال هرکدام به ترتیب (١٦ درصد، ١١ درصد و ١١ درصد) به ترتیب بیشترین فراوانی را در این تحقیق داشته‌اند.

میزان تحصیلات پاسخگویان، حاکی از آن است که بیشتر پاسخگویان در حدود ٣٠ درصد (١١٨ نفر) تحصیلاتشان، دیپلم بوده است و کمترین فراوانی مربوط به گروه تحصیلی دکتری، ١ درصد (٥ نفر) در زمان جمع‌آوری اطلاعات از پاسخگویان بوده است. همچنین میزان تحصیلات کمتر از دیپلم ١٠ درصد (٤١ نفر)، فوق‌دیپلم ١٧ درصد (٦٦ نفر)، کارشناسی ٣١ درصد (١٢٤ نفر)، کارشناسی ارشد ١١ درصد (٤٦ نفر) بوده است.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

در بعد تاهل ۲۸ درصد (۱۱۲ نفر) پاسخگویان مجرد،۷۰ درصد (۲۷۸ نفر) متأهل و ۲ درصد (٦ نفر) مطلقه و ۱ درصد (٤ نفر) همسر فوت‌شده بوده است. در بعد اشتغال ٤۸ درصد (۱۹۳ نفر) پاسخگویان بیکار و ۵۲ درصد (۲۰۷ نفر) شاغل هستند.

در بعد نوع شغل پاسخگو ۲۰ درصد (۸۰ نفر) پاسخگویان کارمند بخش دولتی، ۷ درصد (۲۷ نفر) کارمند بخش خصوصی، ۲۲ درصد (۸۷ نفر) مشاغل آزاد، ۱ درصد (۵ نفر) نظامی، ۲ درصد (۸ نفر) بازنشسته، بوده‌اند. در بعد نوع شغل سرپرست خانوار ۳۲ درصد کارمند بخش دولتی، ٤ درصد کارمند بخش خصوصی، ۲ درصد کشاورز و باغدار، ٤۵ درصد مشاغل آزاد، ٤ درصد نظامی،۱۰ درصد بازنشسته بوده‌اند.

بیشترین میزان تحصیلات سرپرست خانوار در مقطع دیپلم در حدود ۳۰ درصد (۱۲۰ نفر) و کمترین فراوانی، مربوط به گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر، ۹ درصد (۳۵ نفر) در زمان جمع‌آوری اطلاعات از پاسخگویان بوده است. همچنین دیگر یافته‌های جدول نشان می‌دهد که میزان تحصیلات سرپرست خانوار به ترتیب مقطع کارشناسی ٢٤ درصد (۹۷ نفر)، کمتر از دیپلم ۲۰ درصد (۸۱ نفر) و فوق‌دیپلم ۱۷ درصد (٦۷ نفر) در بین پاسخگویان بیشترین پراکندگی را داشته است.

در بعد درآمد پاسخگویان ۳۸ درصد (۱۵۲ نفر) میزان درآمدشان بین ۱ میلیون‌تا ۲ میلیون تومان و کمترین فراوانی مربوط به گروه درآمدی بالای ۳ میلیون تومان در حدود ١٤ درصد (۵۵ نفر) بوده است. ۲۰ درصد (۸۲ نفر) میزان درآمدشان تا ۱ میلیون تومان و در حدود ۲۸ درصد (۱۱۱ نفر) میزان درآمدشان بین ۲ میلیون‌تا ۳ میلیون تومان بوده است.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ٤- توزیع فراوانی ابعاد حکمرانی شهری

شاخص حکمرانی شهری		کم	متوسط	زیاد	میانگین	انحراف معیار	واریانس
قانون‌مداری	فراوانی	٢٣	٢٣٠	١٤٧	٢٧/٦٥	٤/٩٧	٢٤/٧١٤
	درصد	٦	٥٧	٣٧			
مسئولیت‌پذیری	فراوانی	٩٣	٢١٨	٨٩	١٩/٩١	٥/٨٤	٣٤/١١٧
	درصد	٢٣	٥٥	٢٢			
پاسخگویی	فراوانی	٩١	٢٤٠	٦٩	٣٩/٧٥	١٠/٢٤	١٠٤/٩٠١
	درصد	٢٣	٦٠	١٧			
شفافیت	فراوانی	١٠٩	١٩٥	٩٦	٢٥/٦٢	٧/٦٩	٥٩/٢٠٤
	درصد	٢٧	٤٩	٢٤			
مشارکت	فراوانی	١١٠	٢٢٥	٦٥	٢٣/٤٣	٦/٦١	٤٣/٦٩٤
	درصد	٢٨	٥٦	١٦			
اثربخشی و کارایی	فراوانی	٧١	٢٦٥	٦٤	٤٥/٨٥	١٠/٣٧	١٠٧/٤٨٦
	درصد	١٨	٦٦	١٦			
بینش راهبردی	فراوانی	٤٩	٢٩١	٦٠	١٩/٠٩	٤/٠٧	١٦/٥٣٣
	درصد	١٢	٧٣	١٥			
عدالت	فراوانی	٨٣	١٩٢	١٢٥	٢٧/٠٩	٧/١٨	٥١/٥٣١
	درصد	٢١	٤٨	٣١			
جهت‌گیری توافقی	فراوانی	٧٢	٢٣٩	٨٩	٣٠/٨٨	٧/٧٦	٦٠/٢٤٠
	درصد	١٨	٦٠	٢٢			
جمع کل	فراوانی	٧٠١	٢٠٩٥	٨٠٤	٢٨/٨٠	٧/١٩	٥٥/٨٣
	درصد	٢٠	٥٨	٢٢			

از مجموع نتایج خلاصه‌شده در مورد هریک از شاخص‌های حکمرانی شهری (متغیر وابسته) در جدول بالا می‌توان به این مطلب اشاره کرد که در حدود ٦٠ درصد از پاسخگویان نسبت به سنجش وضعیت مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و متغیر وابسته حکمرانی شهری بر اساس نظرات شان می‌توان تا حدی زیاد و تا حدی کم (متوسط) در نظر گرفت. شاخص اثربخشی و کارایی در حوزه شهرداری و شورای شهر با میانگین (٤٥/٨٥) بیشترین ضرورت را برای شهروندان قاین دارا بوده است و شاخص بینش راهبردی و مؤلفه‌های آن در حوزه مدیریت شهری در سطح شهر ازنظر پاسخگویان کمترین میانگین (١٩/٠٩) و ضرورت را داشته است.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ۵- توزیع فراوانی ابعاد سرمایه اجتماعی

شاخص سرمایه اجتماعی		کم	متوسط	زیاد	میانگین	انحراف معیار	واریانس
اعتماد اجتماعی	فراوانی	٤٤	٢٣٤	١٢٢	٢٦/٨٠	٦/٤٤	٤١/٤٣٧
	درصد	١١	٥٨	٣١			
انسجام اجتماعی	فراوانی	١١٠	٢٢٠	٧٠	٣٠/٤٠	٩/٠٥	٨١/٩٠٤
	درصد	٢٨	٥٥	١٧			
مشارکت اجتماعی	فراوانی	٥٧	٢٦٢	٨١	٤٤/٧٥	١٠/٦٠	١١٢/٢٥٤
	درصد	١٤	٦٦	٢٠			
جمع کل	فراوانی	٢١١	٧١٦	٢٧٣	٣٤	٨/٦٩	٧٨/٥٣
	درصد	١٧	٦٠	٢٣			

از مجموع نتایج خلاصه‌شده در جدول بالا در مورد هریک از شاخص‌های سرمایه اجتماعی (متغیر مستقل) می‌توان به این مطلب اشاره کرد که ٦٠ درصد از شهروندان ٢٠ تا ٤٥ ساله شهر نسبت به وضعیت مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و متغیر مستقل سرمایه اجتماعی نظراتشان را تا حدی زیاد و تا حدی کم (متوسط) بیان کرده‌اند. شاخص مشارکت اجتماعی در حوزه شهر، محله با میانگین (٤٤/٧٥) بیشترین ضرورت را برای شهروندان داشته است و شاخص اعتماد و اطمینان اجتماعی به همراه مؤلفه‌ها و گویه های مطرح‌شده برای آن در حوزه مدیریت سرمایه اجتماعی شهری و محله‌ای ازنظر پاسخگویان کمترین میانگین (٢٦/٨٠) را دارا بوده است.

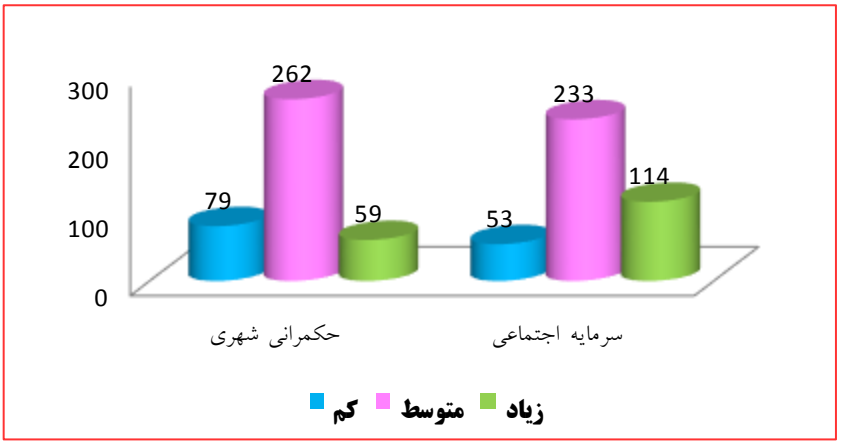
با توجه به اینکه این تحقیق به رابطه و تأثیر سرمایه اجتماعی (مستقل) بر حکمرانی شهری (وابسته) در بین شهروندان شهر قاین می‌پردازد و در سطور و صفحات قبل به تفکیک آماره‌های توصیفی هریک از گویه ها، مؤلفه‌ها و شاخص‌های دو متغیر اصلی را موردسنجش کمی- توصیفی قرار داده‌ایم در جدول ذیل به‌طور بسیار خلاصه و مشخص در یک نگاه کلی آماره‌های توصیفی دو متغیر یادشده را جهت یادآوری به نمایش درآورده‌ایم.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ٦- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب متغیرهای مستقل و وابسته

متغیر	کم		متوسط		زیاد		میانگین	انحراف معیار	واریانس
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد			
حکمرانی شهری	٧٩	٢٠	٢٦٢	٦٥	٥٩	١٥	٢٩	٧/١٩	٥٥/٨٣
سرمایه اجتماعی	٥٣	١٣	٢٣٣	٥٩	١١٤	٢٨	٣٤	٨/٦٩	٧٨/٥٣

طبق اطلاعات موجود در جدول اکثر پاسخگویان از حکمرانی شهری متوسط (٦٥ درصد) و سرمایه اجتماعی متوسط (٥٩ درصد)، برخوردار هستند. ضمناً نمودار ذیل توزیع فراوانی جدول بالا را بیان می‌کند.

نمودار ١- فراوانی پاسخگویان برحسب متغیرهای مستقل و وابسته

بررسی فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اول) شاخص حکمروایی شهری و مولفه های آن از نظر شهروندان شهر قاین در حد مطلوبی قرار دارد.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ۷-توصیف شاخص سرمایه اجتماعی و ابعاد سرمایه اجتماعی

متغیر	ابعاد	میانگین (۱-۱۰۰)	انحراف معیار	سطح معناداری مقایسه با میانگین متوسط ۵۰	اختلاف میانگین با میانگین ۵۰	وضعیت نسبت به میانگین متوسط ۵۰
سرمایه اجتماعی	اعتماد اجتماعی	۵۸/٤٦	۲۲/۳۸	۰/۰۰۱	۸/٤٦	بالاتر
	انسجام اجتماعی	٤۸/۵۰	۲٤/۲۸	۰/۲۱۸	-۱/۵۰	برابر
	مشارکت اجتماعی	۵۵/۵۹	۲۱/۷٦	۰/۰۰۱	۵/۵۹	بالاتر
سرمایه اجتماعی		۵٤/۱۸	۱۹/۳۲	۰/۰۰۱	٤/۱۸	بالاتر

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، اعتماد اجتماعی با میانگین ۵۸/٤٦ و اختلاف میانگین ۸/٤٦ در وضعیت مطلوبی قرار دارد. انسجام اجتماعی با میانگین ۵۰/٤۸ و اختلاف میانگین ۱/۵۰- در وضعیت متوسطی قرار دارد. مشارکت اجتماعی با میانگین ۵۵/۵۹ و اختلاف میانگین ۵/۵۹ در وضعیت مطلوبی قرار دارد. در نهایت این که سرمایه ی اجتماعی با میانگین ۵٤/۱۸ و اختلاف میانگین ٤/۱۸ در وضعیت مطلوبی قرار دارد و نشان می دهد که شاخص سرمایه اجتماعی در بین شهروندان شهر قاین در حد مطلوبی قرار دارد.

فرضیه دوم) شاخص سرمایه اجتماعی و مولفه های آن در بین شهروندان شهر قاین در حد مطلوبی قرار دارد.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ٨- توصیف شاخص حکمروایی شهری و ابعاد حکمروایی شهری

متغیر	ابعاد	میانگین (١٠٠-١)	انحراف معیار	سطح معناداری مقایسه با میانگین متوسط ٥٠	اختلاف میانگین با میانگین ٥٠	وضعیت نسبت‌به میانگین متوسط ٥٠
حکمروایی شهری	قانون‌مداری	٦٠/٨٢	١٧/٩٨	٠/٠٠١	١٠/٨٢	بالاتر
	مسئولیت‌پذیری	٤٥/٤٥	٢٣/٢٥	٠/٠٠١	-٤/٥٤	پایین تر
	پاسخ دهی	٤٦/١٤	٢٠/٥٣	٠/٠٠١	-٣/٨٥	پایین تر
	شفافیت	١٤/٧٨	٢٢/١٩	٠/٠٠١	-٣٥/٢١	پایین تر
	مشارکت	٤٦/٥٧	٢٢/٣٣	٠/٠٠٢	-٣/٤٢	پایین تر
	اثر بخشی‌وکارایی	٥٠/٧٧	١٨/٧٩	٠/٤٠٨	٠/٧٧٨	برابر
	بینش راهبردی	٥٧/٥٥	١٩/٨٤	٠/٠٠١	٧/٥٥	بالاتر
	عدالت	٤٧/٤٨	٢١/٤٨	٠/٠٢٠	-٢/٥١	پایین تر
	جهت‌گیری‌توافقی	٤٩/٠٠	٢٠/٨٨	٠/٣٣٩	-١/٠٠	برابر
حکمروایی شهری		٤٧/٦٤	١٧/٥٣	٠/٠٠٨	-٢/٣٥	پایین تر

همان‌طور که در جدول ٨ مشاهده می‌شود، قانون مداری با میانگین ٦٠/٨٢ و اختلاف میانگین ١٠/٨٢ در وضعیت مطلوبی قرار دارد. مسئولیت پذیری با میانگین ٤٥/٤٥ و اختلاف میانگین ٤/٥٤- در وضعیت نا مطلوبی قرار دارد. پاسخ دهی با میانگین ٤٦/١٤ و اختلاف میانگین ٣/٨٥- در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. شفافیت با میانگین ١٤/٧٨ و اختلاف میانگین ٣٥/٢١- در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. مشارکت با میانگین ٤٦/٥٧ و اختلاف میانگین ٣/٤٢- در وضعیت نامطلوبی قرار دارداثر بخشی و کارایی با میانگین ٥٠/٧٧ و اختلاف میانگین ٠/٧٧ در وضعیت متوسط قرار دارد. بینش راهبردی با میانگین ٥٧/٥٥ و اختلاف میانگین ٧/٥٥ در وضعیت مطلوبی قرار دارد. عدالت با میانگین ٤٧/٤٨ و اختلاف میانگین ١/٥١- در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. جهت گیری توافقی با میانگین ٤٩/٠٠ و اختلاف میانگین ١/٠٠- در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. در نهایت این که حکمروایی مطلوب شهری با میانگین ٤٧/٦٤ و اختلاف میانگین ٢/٣٥- در وضعیت نامطلوبی قرار دارد.

فرضیه شماره ٣) بین سرمایه اجتماعی و حکمروایی خوب شهری در شهر قاین رابطه وجود دارد.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

جدول ۹-بررسی رابطه ی همبستگی بین سرمایه اجتماعی و حکمروایی شهری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقیاس متغیرها	نوع همبستگی	مقدار رابطه	سطح معناداری	تأیید یا رد فرضیه
سرمایه اجتماعی	حکمروایی شهری	فاصله‌ای	پیرسون	۰/٦٨٣	۰/۰۰۰	تأیید
اعتماد اجتماعی	حکمروایی شهری	فاصله‌ای	پیرسون	۰/٥٩٢	۰/۰۰۰	تأیید
انسجام اجتماعی	حکمروایی شهری	فاصله‌ای	پیرسون	۰/٥٣٨	۰/۰۰۰	تأیید
مشارکت اجتماعی	حکمروایی شهری	فاصله‌ای	پیرسون	۰/٦١١	۰/۰۰۰	تأیید

سرمایه‌ی اجتماعی در سه بعد و در سطح فاصله‌ای و حکمروایی شهری نیز در نه بعد و در سطح فاصله ای مورد سنجش قرار گرفت. برای آزمون رابطه‌ی بین حکمروایی شهری و سرمایه اجتماعی به جهت این‌که هر دو متغیر در سطح فاصله‌ای بودند از آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتیجه‌ی آزمون همبستگی پیرسون (۰/٦٨٣) در خصوص رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و حکمروایی شهری نشان از آن داشت که ازلحاظ آماری با اطمینان ۰/۹۵ و سطح خطای کم‌تر از ۰/۰۵ رابطهٔ‌آماری معناداری بین سرمایهٔ اجتماعی و حکمروایی شهری وجود دارد.

تحلیل رگرسیون چندگانه

در ادامه و با استفاده از تحلیل رگرسیون چندگانه جهت سنجش تأثیر جمعی همه متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته‌ی حکمروایی شهری از روش رگرسیون به روش گام‌به‌گام[1] استفاده شد.

جدول ۱۰-خلاصه مدل رگرسیون چندگانه (متغیر وابسته حکمروایی شهری)

مدل	متغیرهای واردشده	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح‌شده
۱	مشارکت اجتماعی	۰/٦١١	۰/٣٧٤	۰/٣٧٢
۲	مشارکت اجتماعی،اعتماد اجتماعی	۰/٦٨٠	۰/٤٦٢	۰/٤٥٩
۳	مشارکت اجتماعی،اعتماد اجتماعی ، انسجام اجتماعی	۰/٦٩٠	۰/٤٧٧	۰/٤٧٣

بر اساس تحلیل رگرسیون چندگانه و مطابق با جدول شماره ۱۰، ضریب همبستگی چندگانه متغیرهای وابسته در مدل ۰/٦٩٠، ضریب تعیین ۰/٤٧٧ و ضریب تعیین اصلاح‌شده ۰/٤٧٣ است.

[1] Stepwise

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

با توجه به این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که به‌وسیله متغیرهایی مستقلی که وارد مدل شده‌اند ٦٩ درصد از واریانس متغیر وابسته (حکمروایی شهری) تبیین شده است؛ بنابراین می‌توان گفت ٦٩ درصد از تغییرات متغیر وابسته (حکمروایی شهری) توسط متغیرهای مستقل تحقیق قابل تبیین است. این میزان تبیین و پیش‌بینی در حد قابل قبولی قرار دارد.

جدول ١١-ضریب تحلیل رگرسیون چندگانه (متغیر وابسته حکمروایی شهری)

متغیر	B	Error Std.	Beta	T	Sig
عرض از مبدأ	١٢/٦٦	١/٩٦	-	٦/٤٤	٠/٠٠٠
مشارکت اجتماعی	٠/٢٦٦	٠/٠٤٠	٠/٣٣١	٦/٦٦	٠/٠٠٠
اعتماد اجتماعی	٠/٢٤٨	٠/٠٣٦	٠/٣١٦	٦/٨٤	٠/٠٠٠
انسجام اجتماعی	٠/١١٧	٠/٠٣٥	٠/١٦٣	٣/٣٦	٠/٠٠٠

همان‌طور که در جدول ١١ مشاهده می‌شود. متغیر مشارکت اجتماعی با بتای ٠/٣٣١ مهم‌ترین پیش‌بینی کننده حکمروایی شهری است. با توجه به ضرایب به‌دست‌آمده از مدل رگرسیونی معادله خط رگرسیون را می‌توان به این صورت نوشت:

حکمروایی شهری: عرض از مبدأ (١٢/٦٦) + مشارکت اجتماعی (٠/٣٣١) + اعتماد اجتماعی (٠/٣١٦) + انسجام اجتماعی (٠/١٦٣).

بحث و نتیجه‌گیری

حکمرانی خوب شهری عاملی پیوند دهنده میان اصول و ارزش های حاکمیتی و رویکردهای نوین و انطباقی سازماندهی به حساب می آید و با بهره گیری از مفاهیم مشارکت، قانون مداری، شفاف سازی، انعطاف پذیری، وفاق محوری، عدالت، کارآمدی و پاسخگویی، زمینه توسعه پایدار را فراهم می آورد. با این تفاوت که تنها، مقوله پایداری در این مفهوم، مورد تمرکز نبوده و زنده نگه داشتن یک شهر هدف اصلی خواهد بود. بدین منظور حکمرانی خوب شهری با تأکید بر شهروند مداری، به راهبری تعامل های میان افراد، نهادها و بخشهای خصوصی و عمومی می پردازد و در این میان شهرداران، به عنوان مدیر اصلی اجرایی شهر، با توجه به مشارکت اعضای شبکه، ایفای نقش می نمایند.

در این تحقیق به مطالعه رابطه بین سرمایه اجتماعی با حکمروایی در میان شهروندان ٢٠ تا ٤٥ سال شهر قائن پرداخته شد. بنابر پیشینه نظری تحقیق، سرمایه‌ی اجتماعی نقش عمده‌ای بر حکمروایی

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

شهری دارد نتایج این مطالعه بیانگر آن بود که سرمایه اجتماعی در میان شهروندان ۲۰ تا ٤٥ سال شهر قاین در وضعیت مطلوبی قرار دارد اما حکمروایی شهری در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و پایین تر از میانگین متوسط است دیگر یافته های استنباطی نشان می دهد که سرمایه اجتماعی می تواند تبیین کننده و پیش بینی کننده مثبت حکمروایی شهری باشد. به این صورت که مدیران و برنامه ریزان شهری می توانند با افزایش مشارکت اجتماعی ، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی شهروندان منجر به افزایش حکمروایی مطلوب شهری شوند.

در نهایت این که شهرها به عنوان بزرگ ترین اجتماع مدنی دنیا، امروزه به عنوان کانون تمدن های بشری از جایگاه پراهمیتی برخوردارند. این جایگاه در کنار روبه رویی با انبوه مشکلات جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی و فضایی، مدیریت شهرها را بیش از هر زمان دیگری پیچیده و دشوار کرده است. از این رو مراکز علمی و تحقیقاتی و سازمان های بین المللی توسعه در طی چند دهه اخیر، با تشدید مسائل حوزه مدیریت شهری و در پی تحقق پایداری در مدیریت شهری به چاره جویی پرداخته و در نهایت در زمان حاضر رویکرد "حکمروایی خوب شهری" به عنوان اثربخش ترین، کم هزینه ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت پذیرفته شده است.

با توجه به اینکه روزبه روز بر انبوهی و پیچیده گی مشکلات مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران، افزوده می شود به کارگیری اصول حکمروایی خوب شهری ضرورت انکارناپذیر حال و چشم انداز آینده مدیریت شهرهاست. مؤلفه هایی چون شفافیت، پاسخگویی، مشارکت طلبی، قانون مداری، کارآمدی، اجماع گرایی، عدالت، بینش راهبردی و تمرکززدایی می تواند به عنوان برون رفت از مشکلات فعلی و ترسیم مطلوب چشم انداز آینده نقش محوری در برنامه های مدیریت شهری ایران ایفا کند. با این وجود با توجه به نهادینه و ساختاری شدن بسیاری از مشکلات مدیریت شهری در ایران در ابتدای امر تحقق پذیری اصول فوق دشوار می نماید. لیکن تبیین صحیح، نهادینه سازی و نگاه راهبردی به موضوع "حکمروایی خوب شهری"، کمک می کند تا مدیریت پایدار شهری به سرعت و با امیدواری بیشتری در شهرهای ایران شکل گیرد.

بنابراین شهرداران با ورود به سه حوزه هماهنگی، هدایت کنندگی و انسجام بخشی، زمینه تحقق هداف حکمرانی خوب شهری را مهیا می سازند که این مهم یکی از لوازم دستیابی به توسعه پایدار، جامعه مدنی، کیفیت زندگی شهری محسوب می شود.

در نتیجه باید حکمرانی و شیوه های اجرای آن بازسازی شوند و برای رسیدن به بازسازی و پیاده سازی حکمرانی خوب شهری، فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی و ابزارهای مورد استفاده آن به واسطه قابلیت های این نوع از فناوری ها، در این راه می تواند بسیار مفید و اثربخش باشند.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

حکمرانی الکترونیک با ایجاد ارتباط نزدیک با شهروندان و اتحاد نزدیک تر و مشارکت با گروه های مختلف صنفی، حرفه ها و مذهبی و ارتباط متقابل با نهادها، فرصت هایی را برای بازسازی ایجاد می کند، راه های جدید گفتمان و تصمیم گیری های راهبردی، راه های جدید دسترسی به خدمات و انجام معاملات، روش های جدید ارتباط با شهروندان و گروه های مختلف حرفه ها و روش های جدید سازماندهی مبادله اطلاعات را شامل می شود.

بر این اساس حکمرانی الکترونیک می تواند در رابطه با ساخت و تکمیل چشم انداز جدید حکمرانی و دیدگاه های آن برای شهروندان مؤثر واقع شود. یعنی حکمرانی که در آن با محوریت شهروندان و استفاده از مشارکت آنان، خدمات محور، کارآمد و شفاف است. عالوه بر آن، سیستم های خدماتی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات، دمکراتیک ترین و کم خطاترین سیستم های خدماتی هستند و می توانند مطمئن ترین و آسان ترین راه پیاده سازی حکمرانی خوب شهری باشند.

- استفاده از نظرات شهروندان مختلف بالاخص مشارکت و همکاری افراد تحصیلکرده و دانشگاهی.
- ایجاد برنامه های همگانی مانند نظافت ساحل و جنگل و پارک ها
- و جود سامانه ای اینترنتی برای شناخت و درک قوانین شهری توسط شهروندان.
- وجود بروشورهایی برای توجیه قوانین و حقوق شهری برای شهروندان کمتر تحصیل کرده و کسبه.
- وجود سامانه ای ارتباطی که شهروندان بتوانند به راحتی با مدیران شهری ارتباط برقرار کنند.
- ایجاد بخش خاصی در شهرداری که شهروندان کارهای کوچک خود را از طریق ارتباط تلفنی گزارش دهند.
- گزارش سالانه شهرداری به شهروندان و ارائه کارهایی که سال قبل صورت گرفته است
- تدوین برنامه های آینده(پروژه های عمرانی) و ارائه آن در سطح شهر.
- در دسترس قرار دادن طرح های تفضیلی و جامع در مرکز محلات شهر.
- تشکیل جلسات ماهانه توسط شهرداری و دعوت از صنف ها و ارگان های مختلف شهر برای هماهنگی بیشتر.
- مصرف بهینه عوارض به طوری که شهروندان صرف شدن آن را برای محله و شهر خود متوجه شوند.
- نظارت از سوی شورای شهر در امر اجرای قوانین و مقررات در شهرداری (وجود یک

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

نماینده ی ناظر از طرف شورای اسلامی شهر به صورت تمام وقت در شهرداری).

- همکاری با سایر اصناف و ارگان های شهری برای بالا بردن کارایی پروژه های عمرانی.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

منابع فارسی

امان پور، سعید، احمدی، رضا؛منفرد، سجاد وترابی، ذبیح الله.(۱۳۹۳). بررسی و تحلیل روند شکل گیری نخست شهری در سطح استان خوزستان طی سال های ۱۳۳۵-۱۳۹۰، *پژوهش نامه تاریخ اجتماعی و اقتصادی،پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، سال دوم، شماره اول، بهار و تابستان،صص:۵۰-۱۹.

تاج‌بخش، کیان. (۱۳۸۵). *سرمایه اجتماعی* ترجمه افشین خاکباز- حسن پویان، چاپ دوم، تهران: نشر شیرازه.

تقوایی، علی‌اکبر؛ تاجدار، رسول. (۱۳۸۸)، درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی، *مجله مدیریت شهری*، سال، شماره ۳۳، صص: ۵۸-٤٥.

حسینی تاش، سید علی؛ واثق، قادر علی. (۱۳۹۳). حکمرانی خوب و ارائه حکمرانی شایسته بررسی و شاخص‌های این دو از دیدگاه امیرالمؤمنین علی، *مجله اسلام و پژوهش‌های مدیریتی*، سال سوم، شماره ۲، صص:۲۸-۷.

خاکپور، برات علی؛ پیری، عیسی. (۱۳۸٤). آسیب‌شناسی اجتماعی شهر و نقش سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی شهروندان در کاهش آن (دیدگاهی جغرافیایی)، *مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، سال دوم، شماره ٦، دوره تابستان، صص:۳۰-۱۳.

رضوی، نیازمند؛ کاظم‌زاده، حسن، عثمان، علی. (۱۳۹۰) *ارزیابی شاخص‌های حکمروائی خوب شهری مطالعات موردی: مناطق ۲۸ و ۱۱ شهر مشهد*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد.

زیاری، کرامت اله؛ نیک‌پی، وحید؛ حسینی، علی. (۱۳۹۱). سنجش میزان مشارکت شهروندان در مدیریت شهری بر اساس الگوی حکمرانی خوب شهری، *مجله مسکن و محیط روستا*، سال پنجم، شماره ۱۹، دوره بهار، صص:٨٦-٦٩.

سالنامه آماری سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۵)مرکز آمار ایران.

شارع پور، محمود. (۱۳۸۳). ابعاد و کارکردهای سرمایه اجتماعی و پیامدهای حاصل از فرسایش آن از کتاب بررسی مسائل اجتماعی ایران، انتشارات دانشگاه پیام نور، صص:۸۸-٦۳

شارع پور، محمود. (۱۳۸٦). ابعاد و کارکردهای سرمایه اجتماعی و پیامدهای حاصل از فرسایش آن در *مجموعه مقالات بررسی مسائل اجتماعی ایران*، چاپ اول، تهران: نشر آگه.

صالحی، رضا؛ نعمتی، مرتضی؛ امان پور، سعید.(۱۳۹۳).بررسی ساز وکار تأثیرگذاری شاخص های سرمایه اجتماعی در حکمروایی مطلوب شهری با استفاده ازAmos مطالعه مردی: شهر نسیم شهر، *مجله علمی - پژوهشی برنامه ریزی فضایی جغرافیا*، سال چهارم، شماره اول، (پیاپی۱۲)،بهار،صص:٢٤-١.

فیلد، جان.(۱۳۸۵). *سرمایه اجتماعی*، ترجمه احمدرضا اصغر پور، چاپ اول، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی.

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]

محسنی تبریزی، علیرضا، آقا محسنی، مریم. (۱۳۸۹). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه شهری مورد پژوهی: شهر محلات، *فصلنامه مدیریت شهری*، سال هشتم، شماره ۲۶، صص:۱۶۲-۱۴۷.

نوبری، نازک؛ رحیمی، محمد. (۱۳۸۹). *حکمرانی خوب شهری*، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، چاپ اول، تهران: انتشارات دانش شهر.

منابع لاتین

1. Kaufman, D. (2011). "The worldwide governance indicators: methodology and analytical issues", *Hague Journal on the Rule of Law*, Vol 3, No 2, pp: 220-246.
2. Kay, A. (2005). "Social capital, the social economy and community development". *Community Development Journal*, Vol 41, No2, pp 160-173.
3. Kempen. R & Dekker, K, D (2004). "New trends in urban policies in Europe: evidence from the Netherlands and Denmark", Cities, Vol20, No2,pp 77-86.
4. Lamary, M. Landry, R. (2002). "Does social capital determine innovation? To what extent?" *Technological forecasting and social change*, Vol69, No7, Pp 681-701.
5. McCarney, p. Halfani, M; & Rodriquez, A (1995). "Towards an understanding of governance: the emergence of an idea and its implications for urban research in developing countries in Stren", R, Kjellberg, B. (Eds).*perspective on the city. Centre for urban and community studies*, University of Toronto, Toronto, Pp 91-142.
6. Ostrom, E. (1997). "Investing Capital, Institutions and Incentives, In Institution and Economic Development: Growth and Government in less Developed and Post-Socialist Countries". Edited by Clauge, C. Paltimore and London: The John Hopkins University Press
7. Rakodi, C. (2003). "Forget planning, put politics first? Priorities for urban management in developing countries". *International Journal of Applied Earth Observation and Geoformation*, Vol*3 No3*, Pp 209-223.
8. UN-HABITAT. (2009). "Urban Governance index (UGI) a tool to measure progress in archiving good urban governance" Retriever From. http://www.un habitat.org.
9. UN-ESA. (2007), "World population annual report". UN
10. World Bank. (1999). "Findings on Governance, Institutions and Development."

[Downloaded from jpsd.hormozgan.ac.ir on 2026-11-17]